

Mire szolgál a mezőgazdasági érdekképviseleti mozgalom?

A francia zöldségtermelők országos érdekképviseleti szervezete (*Les Producteurs de Légumes de France*) november 9-10-i éves kongresszusának programjában önálló kerekasztal-beszélgetést szenteltek a mezőgazdasági szakszervezetek szerepének, feladatainak a ma társadalmi és gazdasági feltételrendszerében. A vitaindítót Roger Le Guen szociológus, a szakszervezeti mozgalom kutatója (ESA Angers) tartotta, amiben áttekintést adott a francia szakszervezeti mozgalom múltjáról és jelenéről, valamint kísérletet tett a jövő fölvázolására.

Franciaországban jelenleg a munkavállalók 7%-a szakszervezeti tag, ami lényegesen alacsonyabb, mint a „hőskorban/fénykorban”, így jogos a kérdés, van-e jövője a (mezőgazdasági) szakszervezeti mozgalomnak, ami mintegy 150 éves múltra vezethető vissza. Ezen belül is érdekes a mezőgazdasági szakszervezetek múltja, jelene, jövője, mivel egy igen sajátos gazdasági ágról van szó. Roger Le Guen szerint a szakszervezetek szerveződésének mindig volt egy praktikus (együtt hatékonyabbak, jobbak vagyunk úgy gazdasági, mint szociális téren) és egy morális oldala, ami a szolidaritást, igazságosságot jelentette. Tény az is, hogy a szakszervezeti mozgalom nagyon megosztott és sokrétű volt a múltban, ami igaz volt szakmai, földrajzi, és társadalmi okok miatt, és a második világháború végéig az irányítást elsősorban a nagypolgári rétegből kikerülők látták el. Azaz hiányzott a valódi, a „szakmából érkező” vezetői gárda, nem létezett hatékony nemzetközi együttműködés a szakszervezetek között, és túlságosan is érvényesültek a már említett demográfiai és egyéb különbségek.

A szakszervezetek viszonylagos „aranykorának” – legalábbis Franciaországban – az 1950-1990. közötti időszak számított, amikor a második világháborút követő évtizedekben az állam szerepe a gazdaságban meghatározó volt a beruházások/befektetések és a piacsabályozás terén egyaránt. A háború után sok új szakszervezeti törekvés is napvilágot látott, ekkor jött létre például a fiatal gazdákat tömörítő CNJA (ma JA) is. Az ötvenes években még hárommillió kisgazdáról beszélhetünk, az állam és a gazdák egy sajátos, külön világban léteztek abban a mezőgazdaságban, amit egy erősen központosított agrárpolitika és a háború után egységesülő szakszervezet jellemezett. Köszönhetően az akkori KAP-nak is, a piacon egy viszonylagos egyensúly uralkodott, miközben két párhuzamos gazdasági modell élt egymás mellett: a stratégiai szempontból fontos szántóföldi kultúrák és a kérődzők tenyésztésében a mennyiség és az ár szempontjából egyaránt szabályozott piacról beszélhetünk, a többi ágazatban a piac volt az elsődleges meghatározó faktor. A francia mezőgazdaság hatalmas fejlődésen, modernizáción ment keresztül ezekben az évtizedekben, a mezőgazdasági politikában pedig élesen elvált Európa és a francia állam szerepe: a gazdálkodói jövedelmeket uniós szabályok határozták meg, míg a mezőgazdaság struktúráját nemzeti elképzelések alakították. Az állam berendezkedésére az időszak elején még a teljes központosítás volt a jellemző, a régiók és a regionális önkormányzatok csak a hetvenes években jöttek létre, a mezőgazdasági szakszervezeti mozgalom pedig egyre egységesebbé vált. Szerepe elsősorban irányító, „menedzselő” volt, egyrészt a társadalmi szolidaritás megteremtésére (birtokszerkezet-alakítás, munkahelyteremtés), másrészt az ágazat gazdasági helyzetének megszilárdítására irányult. A mezőgazdaságon belül megnyilvánuló, különböző szocio-professionális irányok nem jelentettek olyan éles megosztottságot, mint korábban, és a szakszervezeti mozgalom kifelé elsősorban szociális és humán-promóciót jelentett. A nyolcvanas évekre kialakult a mezőgazdasági érdekképviseleti rendszer egyfajta mátrix-struktúrája, mivel az eddigi, területi alapon szerveződő horizontális struktúra mellett megerősödött a vertikális irányt jelentő ágazati szakszervezetek szerepe, miközben – még – összhangban voltak a KAP, illetve a piac által meghatározott ágazatok. Az állam szerepe továbbra is érezhető volt, de lényegesen kisebb volt már, mit a háború után közvetlenül, a

kilencvenes a kilencvenes évek átalakulásai és válságai pedig új formát hoztak a szakszervezetei mozgalomba. Napjaink kontextusa egészen más helyzetet teremtett a szakszervezeteknek, sokkal nagyobb szerepet kapnak a pénzügyi kérdések és sokkal inkább rövidebb távra kell tervezni/gondolni. A globalizáció teljesen új, egyelőre nem meghatározott politikát igényel az állam részéről is, a szakszervezetek szerepe pedig egyre inkább átalakul.

A kilencvenes évek végére és a kétezres évek elejére egyre nagyobbakká és számosabbá váltak a különbségek a gazdák között gazdasági, szociális, kulturális szempontból (pl. a gazdatársadalom képzettségi szintjében is alapvető változások figyelhetők meg), így az érdekképviseleti munka jellege is változik, nehezebbé válik, mert az érdekek, nézőpontok egyre különbözőbbek. Ezt a külső tényezők is magyarázzák, hiszen a piac egyre kevésbé szabályozott, az uniós tagországok közötti és harmadik országokkal folytatott verseny egyre élesebb lett, így a pénzügyi és kérdések és a rövid távú programok kerültek előtérbe. A társadalom részéről folyamatosan növekvő és/vagy új elvárások fogalmazódnak meg a mezőgazdasággal és a gazdálkodókkal szemben, amiket értelmezni kell, válaszolni kell rájuk. A nemzetközi szinten egyre fontosabb kérdések – klímaváltozás, élelmezés-biztonság – olyan új, globális kihívásokat jelentenek, amikre az állam – és a szakszervezetek – részéről egyaránt stratégiákat kell kidolgozni, de ezek egyelőre még formálódnak. Egyre nagyobb szerepe van az időtényezőnek, mivel a világ változik, a szakmának fejlődni kell, de kérdés, hogy képes-e olyan ütemben változni, alkalmazkodni, amilyen tempóban pl. a gazdasági környezet változik, ugyanakkor egészen mást jelent az idő fogalma a politikában, a gazdaságban általában és a mezőgazdaságban. A mezőgazdasági termelés maga inkább közép- és hosszú távú folyamatként írható le, a gazdasági realitások viszont egyre inkább rövid időtávokra vonatkoznak. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a gazdálkodás maga lényegesen gyorsabban változik, mint ahogy az ágazati szervezetek változni, átalakulni képesek, a változás folyamatának fontosságát pedig gazdálkodók inkább csökkenteni, a gazdálkodói szervezetek, intézmények pedig dramatizálni akarják. A szakszervezetek rendszere ezekkel együtt továbbra is egy olyan fórum marad, ahol lehetőség van a vélemények cseréjére, ütköztetésére, kompromisszumok keresésére. Mindenképpen fölértékelődik a kutatás-fejlesztés és az élethosszig tartó tanulás, valamint a folyamatos és/vagy rendszeres továbbképzés szerepe, mert csak ezen keresztül lehet remélni, hogy az új kérdésekre megfelelő választ tudnak adni a mezőgazdaság szereplői – a múlt és a jelen tapasztalatai alapján tervezni tudják a jövőt.

Az előadáshoz történt hozzászólások közül ki kell emelni Christiane Lambert, a *Les Producteurs de Légumes de France* elnöke kiegészítését, aki szerint a szakszervezet egy olyan reprezentatív testület, aminek véleménye, álláspontja valamilyen formában, szinten mérvadóknak kell, hogy legyen, arányosan a mögötte álló választói réteggel. Valóban érezhető, hogy a szakszervezeti munka egyre nehezebb és összetettebb, nagyon komoly felelősséget és fölkészültséget igényel a benne dolgozóktól, ahol elengedhetetlen az, hogy élvezék az őket megválasztók folyamatos bizalmát. Az aktualitásokat minden esetben napra készen kell ismerni, sőt tisztában kell lenni minden ügy teljes előzményével is, mivel nagyon fontos annak tudása, hogy az adott ügy miért tart ott, ahol tart és hogyan jutott el idáig. A szakszervezeti mozgalomban elsősorban olyanokra van szükség, akik tudnak „igen”-t mondani, nem azok viszik előre az egyes ügyeket, akik mindenre csak „nem”-mel tudnak válaszolni, még akkor is, ha kétségtelen, hogy ez utóbbihoz messze nem kell akkora bátorság. Szerinte az idő kérdése a mezőgazdaságban kézzel fogható valóság, hiszen a termelés alapvetően időigényes és az évszakok egymásutániságára alapozott tevékenység, de leginkább az *E.coli*-hisztéria mutatta meg, hogy a média mennyire más, sokkal gyorsabb ritmusban működik, és pillanatok alatt képes tönkretenni hónapok, évek munkáját. Ugyanakkor tisztában

kell lenni azzal is, hogy a média szerepe megkerülhetetlen a gazdálkodók számára is, tudni kell élni az általa biztosított eszközökkel, ahol az egyik legfontosabb feladat, hogy a laikus fogyasztó számára is érthető formában közöljék mindazon információkat, amik segítenek a vásárlónak abban, hogy megértse, mi és miért történik körülötte ezen a területen.

A „nagypolitika” kapcsán Christiane Lambert két dolgot emelt ki – az egyik a Cannes-ban tartott G20-csúcs volt, ahol a pénzügyi krízis mellett egyetlen egy más téma került említésre – a világ élelmezés-biztonsága, amit az FNSEA és a JA, akárcsak a többi francia mezőgazdasági érdekképviselő már jó ideje napirenden tart. A másik az uniós szabályozás volt, ahol szerinte Franciaország a saját gazdálkodóinak versenyképességét rontja azzal, hogy „pápább akar lenni a pápánál”, szinte minden esetben szigorúbban ültetve át a nemzeti jogrendbe az uniós irányelveket, ami ellen a szakszervezeteknek mindenképpen föl kell lépni. *(A gazdasági aktualitások kapcsán véleménye szerint a „szociális ÁFA” ötlete nem rossz, csak éppen mindennek lehetne nevezni, csak szociálisnak nem – a számításaik szerint, ha az ÁFÁ-t 19,6-ról 19,9%-ra növelik, az államkasszának ez 32 milliárd eurónyi többletbevételt jelent, míg az ennek ellentételezésére a legkisebb jövedelműeknek adandó kompenzáció csupán 3 milliárd eurós kiadás lenne.)*

Denis Digel (Bas Rhin) szerint hinni kell a szakszervezeti ügyben, nyitottnak és megértőnek kell lenni a tagok, képviseltek problémáira, és szinte a nap 24 órájában, a hét minden egyes napján késznek kell lenni arra, hogy valamilyen ügyben lépni kell, legyen szó szakmai kérdésről vagy emberi sorsokat érintő problémáról. Szerinte arra kell helyezni a hangsúlyt, hogy a „folyamatos sírás” helyett az érdemi érdekvédelmet helyezték előtérbe a szakszervezetek és a társadalom is ezt lássa, amihez olyan pozitív akciókat kell társítani, mint például a mezőgazdasági termékek promóciója.

Jacques Rouchaussé szerint a pozitív kommunikációnak, a mezőgazdaságról, a gazdálkodói munkáról szóló, szívből jövő nyilatkozatoknak nagyon nagy szerepe van minden szinten, a családtól a társadalomig. Csak ilyen módon lehet biztosítani a gazdatársadalom folyamatos megújulását, a generációváltást – és természetesen a mezőgazdasági szakszervezeti mozgalom utánpótlását is.

Somogyi Norbert, Párizs